

in de longcapillairen achter. Ter vergelijking kan het percentage dienen van de activiteit die het linkerhart passeert als ongebonden technetium in de vorm van pertechnetaat wordt ingespoten: 25-37%.

Bij de patiënte van wie sprake is in het artikel van collega VAN ASSEN, werd een shuntpercentage van 14% gevonden, hetgeen dus wijst op een rechtstreekse verbinding zonder dat een capillairbed wordt gepasseerd.

Literatuur: KAZEM, I. (1970) Clinical evaluation of intrapulmonary shunting by means of the cardiopulmonogram. *I.A.E.A. Symposium on dynamic studies with radioisotopes in clinical medicine and research*. Rotterdam 1970. SM 136/59.

Rotterdam, november 1972

D. VAN ZWOL

Luchtverontreiniging en diagnosepatroon

Na herhaaldelijk selecties te hebben toegepast, komt Dr. HOOGENDOORN (1972) gelukkig tot de conclusie dat er geen overtuigend verschil tussen noord en west bestaat in het ziektespectrum van ziekenhuisbevolking ten gevolge van mogelijke invloeden van luchtverontreiniging. Aangehaald moge worden: „Het diagnosepatroon verschilt van ziekenhuis tot ziekenhuis tamelijk sterk en is blijkbaar afhankelijk van zeer veel factoren, waarvan de luchtverontreiniging er slechts één is . . .” en „ . . . dat tussen artsen verschillen in medisch woordgebruik bestaan.”

Genoemd mogen worden de geboden oplossingen voor de verwarring tussen acute tonsillitis en hypertrofie van tonsillen en adenoïd weefsel, en voor het storend effect van roken op milieu-vervuiling in relatie tot longkanker.

Het artikel illustreert op voortreffelijke wijze „Berkson's fallacy”, zoals eerder door collega RÜMKE (1970) in dit tijdschrift werd beschreven.

Tenslotte is de aanhaling uit VAN DER LENDE onjuist: „hoesten” dient te worden vervangen door „expectoreren”.

Literatuur: HOOGENDOORN, D. (1972) *Ned. T. Geneesk.* 116, 1858. — RÜMKE, CHR. L. (1970) *Ned. T. Geneesk.* 110, 766.

Rotterdam, oktober 1972

F. N. GROUSTRA

Collega GROUSTRA dank ik voor zijn reactie. Uit de bewoordingen waarmee het resultaat van het onderzoekje werd samengevat, moge inderdaad blijken dat ik gepoogd heb het gevaar van „Berkson's fallacy” te ontlopen. Wellicht is het nuttig, dat collega GROUSTRA nog eens op dit gevaar heeft gewezen.

Wijhe (Ov.), november 1972

D. HOOGENDOORN

De frequentie van manifeste jicht

De firma Hoechst heeft dezer dagen een serie informaties het licht doen zien over het coronairrisico in relatie tot enkele andere aandoeningen. Informatie nr. 3 handelt over „jicht en coronairrisico” waarin, o.a. ter bestrijding van psychische belasting (en eventueel gelijktijdig voorkomende coronair-insufficiëntie), het gebruik van het preparaat Synadrin wordt aanbevolen.

Ik wil deze aanbeveling laten voor wat ze is, maar wel wijzen op m.i. ongefundeerde en onjuiste informatie over de frequentie van jicht. Gesteld wordt dat manifeste jicht „véél frequenter voorkomt dan vroeger en onder de mannelijke

bevolking thans bijna gelijk is aan die van diabetes mellitus. Eén op de 5 arthritis-patiënten lijdt aan manifeste jicht”.

Deze informatie is, althans wat Nederland betreft, en zeker voor het werkgebied van het „reumacentrum Groningen”, in strijd met de werkelijkheid. Sinds 1948 is de frequentie van het aantal jichtpatiënten bij ons, in verhouding tot het aantal mannelijke lijdende aan reumatoïde arthritis, iets gestegen en wel van 1 op ca. 15 tot 1 op ca. 10. Deze verhouding bleef de laatste 5 jaar constant.

Manifeste jicht is thans een relatief zeldzame ziekte. Er zijn mij overigens ook geen gegevens bekend uit andere Westeuropese landen, zelfs niet uit het traditionele jichtland Engeland, die er op zouden wijzen dat in vergelijking met reumatoïde arthritis en diabetes mellitus, jicht (weer) zo'n voorname plaats in de ziektestatistiek zou innemen. En wanneer men naast mannelijke lijdende aan reumatoïde arthritis ook nog de mannelijke patiënten met bv. Arthritis psoriatica, spondylitis ankylopoetica, ziekte van Reiter en chondrocalcinosis (die eveneens met perifere arthritis gepaard gaan) in beschouwing neemt in verhouding tot jicht, wordt de verstrekte informatie nog twijfelachtiger.

Natuurlijk is het goed dat bij de diagnostiek van „arthritis” ook aan jicht wordt gedacht. Informatie nr. 3 van Hoechst kan er echter toe leiden dat de arts te snel tot de diagnose „jicht” komt met als gevolg het missen van de juiste diagnose en behandeling.

De farmaceutische industrie, die haar algemene informatie op smakelijke wijze, en kort en duidelijk pleegt te brengen, dient zich in dit opzicht zijn verantwoordelijkheid terdege bewust te zijn.

Groningen, 9 november 1972

J. J. DE BLÉCOURT

Nogmaals nevenwerkingen van lokaal geapliceerde corticosteroiden

Naar aanleiding van het onderschrift van Prof. JANSEN op ons „Ingezonden” (1972) zouden we graag het volgende opmerken:

Wij zijn in het geheel niet overtuigd van de door JANSEN zo geroemde grondigheid, degelijkheid en objectiviteit van SCHÖPF (1972), ondanks de 76 literatuurverwijzingen bij diens overzichtsartikel. Over de algemene nevenwerkingen van lokaal toegepaste corticosteroiden zegt SCHÖPF: „dass sie im allgemeinen subklinisch bleiben, aber gelegentlich bis zum Vollbild eines Cushing Syndroms führen können.” SCHÖPF citeert ter adstructie van deze opvatting 4 artikelen (GILL en BAXTER 1964; SCOGGINS 1962; MARCH, REA en PORTER 1965; SCOGGINS en KLIMAN 1965).

Leest men deze artikelen in het origineel, dan blijken de schrijvers juist wat het Cushingsyndroom betreft het tegendeel te constateren. Zo concluderen bijvoorbeeld MARCH, REA en PORTER op bladzijde 47 van hun artikel: „The usual adverse effects of steroid therapy (peptic ulceration, osteoporosis, *cushingoid changes*) have not been noted to date following topical steroid therapy under occlusive dressings.” Evenmin stellen de andere door SCHÖPF geciteerde auteurs dat externe steroidtherapie Cushingverschijnselen zouden veroorzaken. Ons zijn nóch uit eigen ervaring nóch uit de meer recente literatuur gevallen van het syndroom van Cushing bekend uitsluitend door het gebruik van uitwendige corticosteroiden.

Wij zijn het met JANSEN eens dat corticosteroidzalven helaas veel op onjuiste indicatie worden toegepast. Maar evenzeer willen wij voorkomen dat deze medicamenten bij goede indicatie door onvoldoende gemotiveerde angst voor

algemene nevenwerkingen of op grond van een twijfelachtige „Faustregel” niet worden toegepast.

Literatuur: GILL, K. A. en D. L. BAXTER (1964) Plasma-cortisol suppression by steroid creams. *Arch. Derm.* 89, 734. — Ingezonden (1972) *Ned. T. Geneesk.* 116, 1900. — MARCH, C., T. H. REA en M. J. PORTER (1965) Adrenal function after topical steroid therapy. *Clin. Pharmacol. Ther.* 6, 43. — SCHÖPF, E. (1972) Nebenwirkungen externer Corticosteroidtherapie. *Hautarzt* 23, 295. — SCOGGINS, R. B. (1962) Decrease of urinary corticosteroids following application of fluocinolone acetonide under an occlusive dressing. *J. invest. Derm.* 39, 473. — SCOGGINS, R. B. en B. KLIMAN (1965) Relative potency of percutaneously absorbed corticosteroids in the suppression of pituitary-adrenal function. *J. invest. Derm.* 45, 347.

Leiden, 16 oktober 1972

J. C. M. HENDRIKSE
M. K. POLANO

Endoscopie van de tractus digestivus

Met veel genoegen en interesse heb ik het Caput Selectum van G. N. J. TYTGAT en W. DEKKER (1972) gelezen.

Als radiotherapeut meen ik toch te moeten reageren op de uitspraak: „Alleen plaveiselcellencarcinomen zijn radiosensibel en komen in aanmerking voor pre-operatieve bestraling.”

Door omstandigheden gedwongen hebben wij een aantal oesophagus- en cardiamaligniteiten van het adenocarcinoomtype voorbestraald met 3.000 rad TD in 3 weken. Op de controlefoto's en bij operatie 3-4 weken na het einde van de radiotherapie was meestal een sterke tot zeer sterke tumorregressie waarneembaar. Ook de rectumcarcinomen, uitsluitend adenocarcinomen, worden in diverse centra met

succes voorbestraald. Verder reageert het adenocarcinoom van de cervix en het endometrium meestal ook goed op radiotherapie.

Literatuur: TYTGAT, G. N. J. en W. DEKKER (1972) *Ned. T. Geneesk.* 116, 1994.

Rotterdam, oktober 1972

J. G. VAN ANDEL

Hyperkeratosis et parakeratosis verruciformis

Met belangstelling las ik de bijdrage van de collegae VLEUGELS SCHUTTER en SLUITER (1972).

Gaarne zou ik hen willen wijzen op mijn proefschrift: *Een bijdrage tot de kennis en indeling der zgn. Knuckle pads* (1963) waarin ik duidelijk heb gesteld dat de naam „knuckle pads” alleen gebruikt dient te worden voor de aandoeningen die voorkomen aan de vingerknokkels en die tevens gepaard gaan met andere erfelijke aandoeningen, t.w. contractuur van Dupuytren of camptodactylie of beide. Een andere groep werd door mij aangeduid met de naam callositas articuli, waarbij het trauma de oorzakelijke factor is (lokalisatie meestal de knokkels). Ik meen dan ook dat het door VLEUGELS SCHUTTER en SLUITER beschreven beeld geheel past in deze laatste groep, temeer daar het histologisch substraat geheel overeenkomt met de door mij beschreven en histologisch onderzochte patiënten.

Literatuur: BEENING, G. W. (1963) *Een bijdrage tot de kennis en indeling der zgn. Knuckle pads*. Proefschrift Leiden. — VLEUGELS SCHUTTER, G. J. N. en J. T. F. SLUITER (1972) *Ned. T. Geneesk.* 116, 1991.

Groningen, oktober 1972

G. W. BEENING

BERICHTEN

Buitenland

DUITSLAND (B.R.)

Onafhankelijke geneeskundige faculteit. Volgens een nieuwsbericht in *Die Welt* (cit. *J. Amer. med. Ass.*, 30 okt. 1972 bl. 593) bestaan er bij de artsenorganisatie Hartmannbund plannen tot oprichting en financiering van een onafhankelijke faculteit voor geneeskunde. De nieuwe school zal een voorbeeld moeten zijn wat betreft de handhaving van hoge universitaire waarden en moderne benadering van de geneeskundige opleiding. Tevens zal er een strenge discipline worden betracht met eliminering van alle liberalisaties van de door de Bondsrepubliek onderhouden medische faculteiten. De nieuwe faculteit zal niet aan de numerus clausus zijn onderworpen en wil bijdragen tot opheffing van het tekort aan artsen.

GROOT-BRITTANNIË

Minder niet-identieke tweelingen. Vrij plotseling is men tot het besef gekomen dat er in Engeland sinds 1958 minder niet-identieke tweelingen zijn geboren. Volgens Dr. WILLIAM JAMES, research fellow van het University College te Londen, kan de oorzaak liggen in de invloed van insecticiden of van voedsel-additiva zoals diëthylstilboestrol. Het verschijnsel is ook vastgesteld voor Denemarken, België, Nederland, Italië, Zweden, Zwitserland, Australië en Nieuw-Zeeland,

terwijl de cijfers voor de Verenigde Staten onveranderd zijn gebleven. Het sterkst is de vermindering geweest in Schotland: van 10,2 per 1000 geboorten tot 7,2 (in Engeland van 9,2 tot 7,0). Onverklaarbaar is het uitblijven van de daling in de Verenigde Staten, en dit doet tevens twijfel rijzen aan de mogelijke invloed van diëthylstilboestrol, welk middel ook daar reeds lang aan veevoer wordt toegevoegd ter versnelling van de groei van het slachtvee. Pas in augustus 1972 is het officieel voor dit gebruik verboden. (*Med. News-Trib.*, 20 nov. 1971.)

Hartwerking van het embryo. Uit het Queen Mother's Hospital te Glasgow is door H. P. ROBINSON een artikel gepubliceerd, waarin hij een methode beschrijft om de bewegingen van het embryonale hart objectief en op een zeer vroeg tijdstip vast te stellen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een in de handel verkrijgbaar sonar-apparaat. Het lukt met deze methode, reeds op de 48e zwangerschapsdag de bewegingen van het embryonale hart te registreren. In het artikel worden 106 waarnemingen gepubliceerd bij 56 vrouwen, merkwaaarderwijs zonder een enkele fout-negatieve uitkomst. Dit betekent dat de methode hoogst betrouwbaar is en bij dreigende abortus kan worden toegepast om vast te stellen of de foetus